

Nynke-Rixt Jukema (28) heeft aantrekkingskracht. Van de rijksbouwmeester kreeg het aanstormend architectuurtalent de vrije hand bij het scheppen van toekomstplannen voor de Afsluitdijk. Het lijkt of alles meezit. Al komt de roem haar niet aanwaaien.

Door Reinder Boeve
Foto Niels Westra

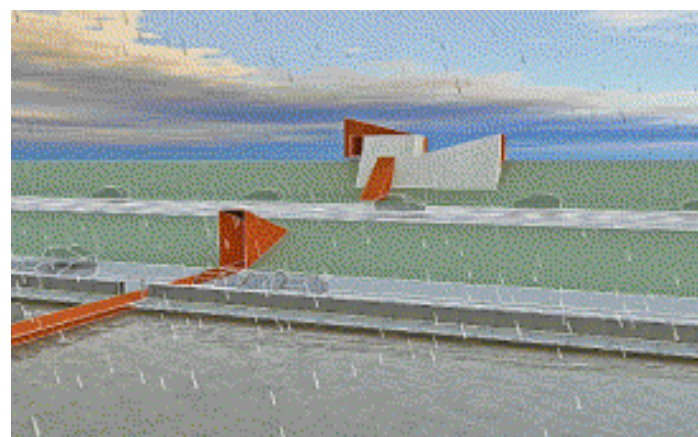
Een zelfbewuste jonge vrouw, die valt op in het door mannen gedomineerde wereldje van de Friese architectuur. Nynke-Rixt Jukema timmert flink aan de weg. Behalve docente op de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden (NHL) en medewerkster bij welstandsorganisatie Hüs en Hiem is ze succesvol als vrij gevestigd architect.

Ze is nog geen twee jaar met haar zelfstandige bureau NRJ Architectuur bezig, maar Jukema's faam groeit. Het vrouw-zijn speelt hierin een ondergeschikte rol, vindt ze zelf. Toegegeven, mannelijke aanwezigen kijken op van twee deskundige dames, als ze met collega Henry Bruynzeel een lokale sessie van Hüs en Hiem bezoekt.

„Het zijn anderen die dat benadrukken. Ikzelf niet. Maar ik ben jong en vrouw. Mensen zullen het niet snel openlijk zeggen, onthouden doen ze me wel.”

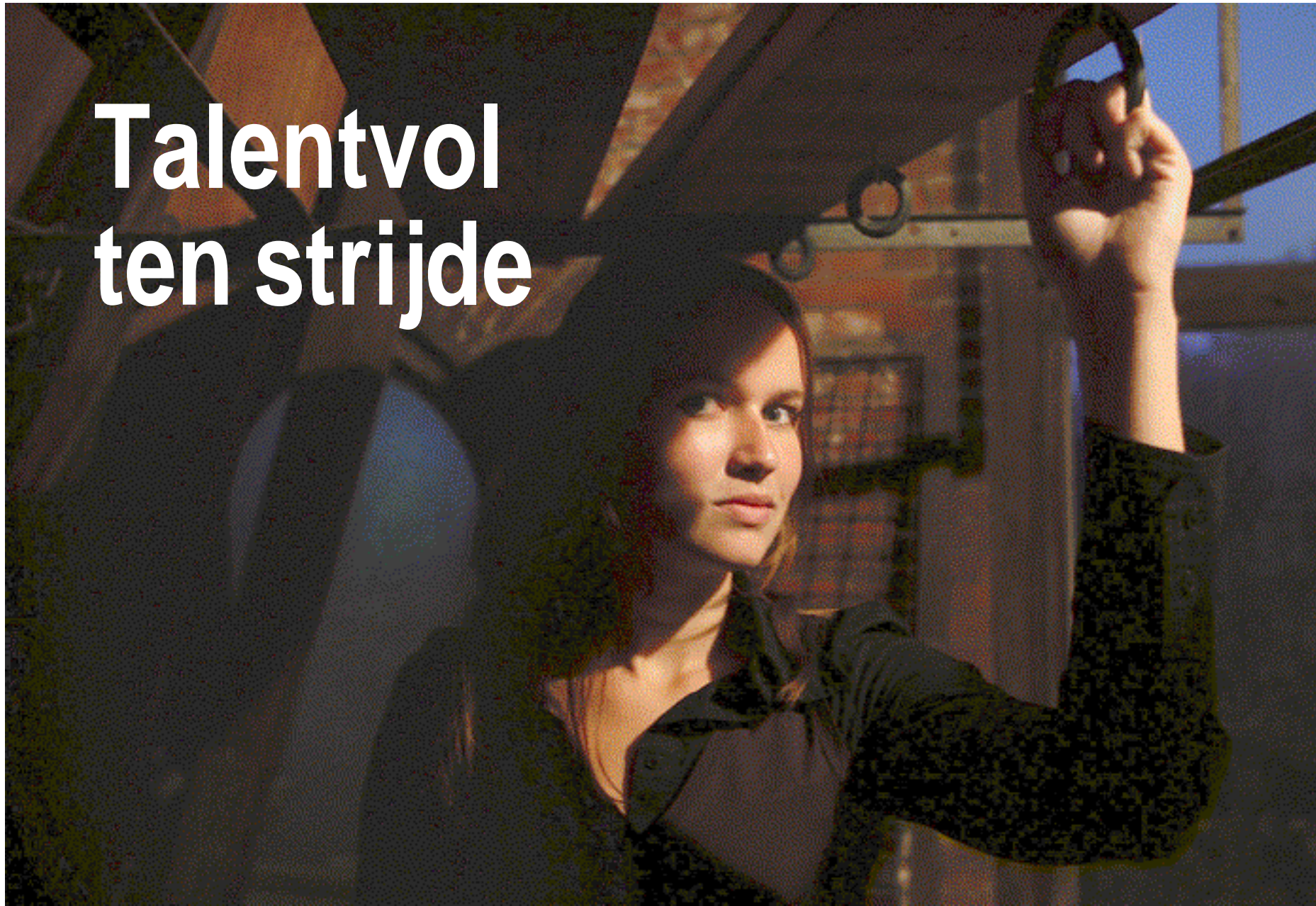
SPELDENPRIKKEN

Het is haar werk dat eerder dit jaar aandacht trok van rijksbouwmeester Mels Crowwel, toen hij jonge talenten zocht voor toekomstige ontwerpen voor de Afsluitdijk. Ze trad toe tot het droomteam dankzij een nominatie voor de Archiprix, een landelijke wedstrijd voor afstudeerprojecten van architectuuropleidingen. Haar inzending: een natuurmuseum op Terschelling dat in hout en beton over het duinlandschap is gedrapeerd.

Weerhuis op de Afsluitdijk.

Talentvol ten strijde

Nynke-Rixt Jukema: „Andere meisjes speelden met poppen, ik met Lego.”

De Afsluitdijkopdracht was een kolfje naar haar hand. Op de kosten hoefden de drie uitverkoren jonge talenten - naast Jukema twee architectenbureaus uit Rotterdam - niet te letten. Een programma van eisen was er evenmin. „Ik kon alles doen.”

Toch is het resultaat subtiel. „De Afsluitdijk is op een simpele manier al aantrekkelijk. Daar moet je niet te veel aan veranderen. Mijn ontwerpen zijn een eenvoudige toevoeging. Speldenprikken.”

Haar toekomstplan voor de Afsluitdijk behelst vijf bescheiden 'weerhuizen' met als verbinding twee wandel- en fietsroutes aan weerszijden van het dijklichaam. In de moderne paviljoens van beton en staal confronteert Jukema de bezoeker met klimaatverandering. Zo maakt langdurige regenval het rondlopen in een van de weer-

huizen onmogelijk, terwijl in een ander gebouw een stalen podium onaangenaam opwarmt bij hoge temperaturen.

Een vrije opdracht zoals die rondom het 75-jarig jubileum van de Afsluitdijk kon ze in haar vorige baan wel vergeten. Ze werkte bij een middelgroot bureau in Zwolle. „Daar ontwierp ik huizen maar sprak nooit de bewoners. Dat voelde niet goed.”

Het werk versterkte haar idealistische kijk op architectuur, maar maakte haar vooral ook ongelukkig. „Ik kon mijn ei niet kwijt.” Na korte tijd besloot ze voor zichzelf te beginnen. „Alleen werken voor brood op de plank vind ik prostitutie”, zegt ze strijdbaar.

ZELFSTANDIGHEID

Menig jong architect zet de stap naar zelfstandigheid pas na een jaar of tien. „De buitenwacht

neemt een architect pas echt serieus na zijn veertigste. Ik vroeg me af of ik wel zo lang wilde wachten. Na tien jaar bij zo'n bureau had ik waarschijnlijk een eigen huis, een dure auto en wie weet ook kinderen. Dan zeg je niet makkelijk meer toeledokkie tegen je baas.”

Ze selecteert streng de opdrachten die binnenkomen. Jukema moet wel. Door de taken bij de NHL en Hüs en Hiem is de werkweek voor NRJ Architectuur kort. „Ik probeer nu niets meer te doen waar ik ongelukkig van raak. Ik heb het druk, maar niet zo erg dat ik uitdagingen uit de weg ga.”

In architectuurkringen kan Jukema ook kritisch uit de hoek komen. Vorige week presenteerde ze haar werk tegenover noordelijke vakbroeders bij een bijeenkomst van de Bond van Nederlandse Architecten. Tegelijk hield ze hen een spiegel voor over de creatieve ar-

moede die rondwaart in de beroepsgroep.

Jukema hamert op ogeneschijnlijk voor de hand liggende principes. Zoals een ontwerp afstemmen op de omgeving. „Maar sommige architecten komen niet eens kijken op de plek waar ze voor ontwerpen. Al gaat het om een dakkapel, dat moet.”

Het idealisme heeft ze van geen vreemde. Overgrootvader Anne Frederiks Hoekstra was een eeuw geleden dorpsstimmerman en architect, en bouwde in de Zuidwesthoek voor de samenleving. Zo experimenteerde hij met 'gezonde' koeienstallen die verspreiding van veeziekten moesten voorkomen.

Bij Hüs en Hiem hoopte ze Friesland mooier te maken. Toch is het vooral de verrommeling van de open ruimte die bij ingediende bouwplannen in het oog springt. „Dat is soms

frustrerend. Welstand speelt voor de ruimtelijke kwaliteit een bescheiden rol in het hele planproces. Een welstandscommissie kan vaak alleen maar corrigeren. Vaak zou de vraag moeten zijn: willen we eigenlijk wel dat er op deze plek iets gebouwd wordt? Terwijl dat meestal een voldongen feit is.”

VEILIG NEST

De leegte zoekt ze op tijdens verre reizen, naar oorden als IJsland en Mongolië. Het kale landschap kent ze al van jongs af aan. Bij de Zwarte Haan, in de enorme vlakke tussen de dijken van 't Bildt, staat de boerderij van haar ouders. Daar droomde ze al vroeg van de vrijheid. Als straaljagerpilot, of als architect. Als jong meisje bouwde ze haar eerste werk: een kippenhok. „Andere meisjes speel-

Nynke-Rixt Jukema (28)

geboren in Sint Annaparochie

Jongste in gezin met vier dochters

In 2003 afgestudeerd als architect aan de Technische Universiteit Delft Sinds vijf jaar docent aan de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden Werkte enkele jaren voor een architectenbureau in Zwolle Bij Hüs en Hiem sinds 2005 Zelfstandig als NRJ Architectuur sinds 2006

den met poppen, ik met Lego.”

Ze komt uit een veilig nest, maar heit en mem zijn niet altijd even enthousiast over haar ideeën. „Dat was ook zo toen ik op m'n zestiende vakantiewerk ging doen in de horeca op de Wadden. Uiteindelijk staan ze wel achter me, ze zijn vooral ook bezorgd om me.”

Van de vier dochters in het gezin leidt Nynke-Rixt het meest 'wilde' bestaan. Haar zussen zijn getrouwd, hebben kinderen. Ze zijn trots op hun zusje en volgen haar loopbaan kritisch. „Mijn oudste zus corrigeert vaak mijn teksten. Ze vindt mijn weerhuizen niet mooi. Kun je niet zoiets maken als het Terschellinger natuurmuseum, vroeg ze. Dat vond ik niet leuk”, zegt Jukema lachend.

Na een optreden op de radio bellen de zussen steevast. „Soms hebben ze commentaar op mijn taalgebruik. Mijn Fries is niet perfect, al probeer ik het wel te spreken. Mijn Bildts is ook niet goed.”

Op de TU in Delft, tussen de stedelingen, viel Jukema uit de toon met haar zware Friese accent. „Ik schaamde me ervoor. Ik kwam ook nog uit dat boerengat. Toch drong in Delft het besef door: wat mooi dat ik daar vandaan kom. Het waren mijn docenten die het een inspirerende omgeving noemden. Mijn stadse studiegenoten kwamen uit van die VPRO-gezinnen. Nou, wij mochten niet eens kijken naar VPRO-programma's. Ik was altijd buiten, in de natuur.”

BIKKELEN

Haar strijd met taal heeft een oorzaak. Al in de laagste groepen van de basisschool gaf Nynke Rixt soms vreemde antwoorden bij opdrachten. Het

bleek geen dommigheid, maar dyslexie.

„Het verschil tussen links en rechts blijft een probleem. Daardoor haalde ik pas bij poging vijf mijn rijbewijs. Veters leren strikken duurde ook heel lang.”

Alleen bikkelen hielp tegen wat lange tijd leesblindheid heette. „Van veel lezen en schrijven ga je beter schrijven. De enige manier om verder te komen, was hard leren.”

Na de basisschool wachtte het speciaal onderwijs, maar Jukema's ouders vonden het te ver fietsen. „Mijzelf leek de lts wel leuk. Lekker met de handen aan de slag. Maar de mavo in Sint Annaparochie was het dichtst bij. Toen ik daar eenmaal op zat, wilde ik zo snel mogelijk naar de havo.”

Daarna volgde de NHL. „Daar dacht ik eindelijk creatief aan de slag te kunnen, maar bouwkunde op de hogeschool is vooral bouwfysica en constructies doorrekenen. Pas op de universiteit was het zo ver. Het leek op thuishomen.”

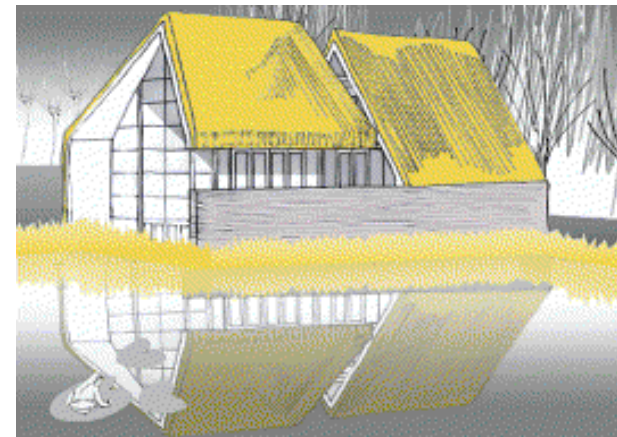
Aan het eind van de havo begon dyslexie erkenning te krijgen. „Tijdens mijn havo-examen zat ik steevast als laatste in de sporthal. Iedereen was al lang klaar, maar ik mocht er langer over doen.”

Dyslexie is geen handicap,ervaart Jukema. „Het komt bij de beste ontwerpers voor, Jan des Bouvrie is bijvoorbeeld dyslectisch. In mijn vak geeft het zelfs een voorsprong.”

Jukema kan in ruimtes denken. „Ik denk driedimensionaal. Bovendien: ik wist al vroeg wat ik wilde. Dat zie ik als een geschenk. Je ziet zoveel leerlingen met dyslexie die niet weten wat ze met hun leven aanmoeten. Hun omgeving verslijt ze onterecht voor dom.”

Natuurmuseum met zeeaquarium op Terschelling, afstudeerproject.

Woonhuis aan de Vecht.

Boomtoren', blikvanger en klimobject voor een buitenspeelfestival op de Froskepölle, in Leeuwarden komende zomer.